

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Letna vsota letnikov in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 6 K, pol leta 3 K in za četrt leta 1 K. Naročnina za Nemčijo 8 K, za druge izvenavstojne države 8 K. Redni listi sam po njega, plača na leto samo 5 K. — Naročnina se pošilja na: Upravištvu „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru. — List se dopolnjuje do odgovora. — Učije „Kadilškega“ šolskega društva“ dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo 12 vin. — Uredništvo: Koroska cesta št. 5. — Rokopisi se ne vračajo. — Upravištvu: Koroska cesta št. 5, sprejema naročnine, inserate in reklamacije

Boj za mir.

V nekdanji najmočnejši ruski trdnjavi, v Brest-Litovsku, se je utaboril mir ter je napovedal boj vojni iz vseh kalibrov strelja na vojsko, da bi jo pobil in premagal. Pogodil je že nekaj dobrih zadetkov, vendar še ne tistih polnih zadetkov, ki popolnoma zrušijo sovražno vojno moč. Svoje bojne zavezanike za pomirovljenje si je zbral izmed tistih, ki so se nekdanj vojskovali in pobijali na vzhodni fronti. Sedaj se pa začasno sprijateljeni bojujejo in poganjujejo za mir. Zbral in odkazal jim je tudi postojanke, katere bi naj skupno zasedli, da izvojujejo miru — zmago.

Ruski posredovalci za mir so določili te-le postojanke:

1. Nobeno nasilno združenje ni dovoljeno za pokrajine, ki so bile med vojno zasedene. Čete, ki imajo te pokrajine zasedene, se morajo v najkrajšem času odpoklicati.

2. Obnovi se politična samostojnost narodov, ki so v tej vojni izgubili svojo samostojnost.

3. Narodnim skupinam, ki pred vojno niso bile politično samostojne, se zagotovi možnost, da odločijo o svoji pripadnosti k tej ali oni državi ali o svoji državni samostojnosti potom ljudskega glasovanja. To glasovanje se mora izvršiti na ta način, da je zagotovljena popolna neodvisnost pri oddaji glasov za vse prebivalstvo onih pokrajin, vstevši izseljenec in begunce.

4. Z ozirom na pokrajine s prebivalstvom mešane narodnosti se varujejo pravice manjšin s posebnim zakonom, ki velja za samostojnost narodne kulture in, če je to dejansko izvedljivo, za avtonomno upravo.

5. Nobena bojujoča se država ni zavezana plačati kateri drugi državi takozvanih vojnih stroškov. Če plačane vojne dače je vrniti. Kar se tiče nadomestila izgub zasebnikov vsled vojne, se poravnajo iz posebnega fonda, v kateri vplačujejo bojujoče se države po proporciji.

6. Kolonijalna vprašanja (vprašanja prekmorskih naselbin) se odločijo z ozirom na točke 1. do 4. navedenih temeljev.

Zastopniki osrednjih držav v Brest-Litovsku so po avstrijskem zunanjem ministru grofu Černinu dne

26. dec. izjavili, da so na splošno zadovoljni s temi skupnimi postojankami, da pa želijo, naj so posamezne postojanke malo drugače opremljene in sicer takole:

K točki 1. Nasilna prilastitev pokrajin, ki so bile med vojno zasedene, ni namen zavezniških vlad. Glede čet, ki stoje v sedaj zasedenih pokrajinah, se bodo postavile v mirovni pogodbi določbe, v kolikor se ne bo že prej dosegel sporazum glede odtegnitve čet na nekaterih točkah.

K točki 2. Zavezniški ne nameravajo enega izmed narodov, ki so v tej vojni izgubili svojo politično samostojnost, te samostojnosti oropati.

K točki 3. Vprašanje državne pripadnosti skupin, ki državno niso samostojne, se po stališču, ki ga zavzemajo osrednje države, ne da urediti mednarodno. To vprašanje naj reši v danem slučaju vsaka država s svojimi narodi samostojno ustavnim potom.

K točki 4. Ravnotako tvori po izjavah državnikov osrednje zveze varstvo pravic narodnih manjšin bistven del ustavnega samoodločbenega prava narodov. Tudi vlade zavezniških povsodi uveljavljajo to načelo, čim se pokaže, da je dejansko izvedljivo.

K točki 5. Zavezniške države so večkrat povdarjale možnost, da bi se moglo medsebojno odrediti le povračilo vojnih stroškov, temveč tudi povračila za vojne poškodbe. Tako bi bilo vsaki vojskujoči se državi povrniti le stroške za njene državljane, ki so prišli v vojno vjetništvo ter za škodo, ki je bila z nasiljem, ki je v nasprotju z mednarodnim pravom, povzročena civilnim državljanom nasprotnika. O ustanovitvi posebnega fonda v te svrhe, ki ga predlaga ruska vlada, bi se moglo razpravljati še le, če se tekom primerne roka tudi ostale vojskujoče se države pridružijo mirovnim pogajanjem.

K točki 6. Izmed starih zavezniških držav ima kolonije le Nemčija. Nemška delegacija izjavlja v popolnem soglasju z ruskimi predlogi sledeče: Povrnitev kolonijalnega ozemlja, ki je bilo tekom vojne nasilno zasedeno, je bistven del nemških zahtev, katerih pod nobenim pogojem ne moremo opustiti.

V svojem odgovoru na izjavo nemških, avstrijskih, bolgarskih in turških zastopnikov je voditelj ruskih mirovnih posredovalcev z zadovoljstvom ugotovil, da so osrednje vlasti sprejele načelo splošnega demokratičnega miru brez ožujanja zemlje. Tretjo

točko o samoodločbi narodov, tako je omenil ruski govornik, si želi malo drugače predstavljajo in razlagajo, kakor Nemčija in Avstrija. V tem pa ni vzrok, da bi se pogajanja ne nadaljevala. Prekiniti pa je treba ta pogajanja do 4. januarja 1918, da imajo vlade drugih, zdaj se še vojskujočih narodov priliko, da se pridružijo pogajanjem na podlagi določenih točk.

Četverosporazum pa se še ustavlja mirovnim pogajanjem. Angleški in francoski listi ter odločni državni izjavljajo, da se o miru ne more prej govoriti, dokler ni izvojevana zmaga nad Nemci, to je nad prusko vojaško silo. Ko bo enkrat zlomljena ta pruska vojaška moč, potem se šele bo zapela angelška pesem o miru.

Pa tudi v Nemčiji se dviga velik odpor proti miru na določeni skupni podlagi. Vsenemski listi sodijo, da je o Božiču 1917 četverosporazum v Brest-Litovsku dosegel največjo zmago v tej vojski in da mora nemški človek pordečiti sramu, ko razpravlja o mirovnih določilih. Vse svoje upanje stavijo vsenemci na angleškega ministra Lorda Zorža in francoskega ministra Klemanso-ja, češ, ta dva se gotovo ne bodeja pridružila mirovnim pogajanjem.

Kaj ne da, prav čudni zavezniški za nadaljevanje vojske in proti miru: Angleži, Francozi, Vsenemci in na skrajnem vzhodu ruski Kozaki! Veliko truda, napora in boja bo še treba miru, predno bo premagal sedanjo svetovno vojsko.

O zadnji seji mirovnih odposlancev v Brest-Litovsku pred novim letom se še poroča:

V Brest-Litovskem so bila dne 28. dec. dopoldne končana začasna pogajanja glede onih točk, katere bi bilo treba tudi v slučaju, da se sklene splošen mir, urediti med Rusijo na eni strani in zavezniški na drugi strani. Glede cele vrste tožadnih vprašanj je prišlo do sporazuma v temeljnih načelih. Poleg političnih vprašanj so prišla na razgor tu tudi pravna in gospodarska vprašanja ter je orišlo glede teh vprašanj do sporazumne ureditve, svedo pod pogojem, da obojestranski zastopniki te ukrepe uredijo. Postavila so se za vojne stroške in vojne škode pravila, tako posebno glede izpusta in povratka vojni vjetnikov in civilnih vjetnikov, glede katerih točk je prišlo do načelnega sporazuma. Tudi je prišlo do popolnega soglasja glede takojšnje obnovitve

LISTEK.

Vojni spomini.

(Januš Golec.)

(Dalje.)

Meni se je plašljivec smilil, sklenil sem ga s pomočjo oberstovega ukaza prikleniti na verigo prisiljenega prenašanja vojnih križev in težav. Dečko pa vam kljub zajetji plahosti ni bil neumen, je umel, mi prečitati kar z obraza moje nazunaj prikrita nakane. Ko sem stopil drugič v oberstovi družbi v klet, je že bil grof odfrčal iz kletke in sedel nekam v bolnico na lavorjevo vejico odpotitka in miru. Vse povpraševanje po utekle Madžaru je poteklo brez uspeha. Brez zdravniškega spričevala, brez dovoljenja, le oborožen z orožjem plahosti je poletel srečno v domovino. Kar bi se ponesrečilo vsakemu, se je posrečilo — Madžaru!

Ravno v Raranczah nas je oplazila vojna usoda s samo šibo božjo, z novim g. oberstom. Ne bom razlagal, ker se še ne upam, pa kaznovali so nas krivično s tem, da so razgnali na višje povelje naše družinsko življenje, naš polkovni štab. Vse gospode so razpihnile na štiri vetrove; le jaz sem še ostal edini od starega štaba pri polku. V Raranczah pri telefonu sem tako po strani nasluhnil, da dobimo v laštigo in kazen novega polkovnika, ki bi naj bil vzor vojaške strogosti in reda.

V onih dneh se nam je naznanil naš novi valpetov bič telefonično in mi naročil, naj ga počakam z obedom. Že iz telefoničnega razgovora sem hitro pogruntal, da je naš novi gospod starikasto zadrezastega glasu.

Čakal sem ga napovedanega dne z obedom do 2. ure popoldne, čeravno je naročil, da nas bo ogle-

dal že dopoldne. Je že taka razvada pri vseh višjih gospodih vseh stanov, da zahtevajo red in točnost od svojih podložnih do pičice, sami pa so največji neradneži. Torej šele ob 2. uri popoldne sva se videla prvič z novim, za mojega vojnega službovanja 13. oberstom pešpolka št. 97.

Mož je bil velik, dolg in skrivljeno raven, kot žizlov kolek, ki se krivi, kjer bi naj bil raven, ter nasprotno. Krmizljavo sitno-kisle brazde so mi grozile iz starikevega obraza. Povrh je gospod še skilil, da je lahko videl samemu sebi za hrbet in naprej obenem.

Ko se je prigugal s predstojniško samozavestjo do mene, sem se zravnal po kaprolsko, tresnil s petami in povedal razločno, da sem kurat pri polku in zadnji ostanek prejšnjega štaba.

Po stari navadi bi se bil rad stisnil gospodu desnico, pa je zarenčal nad menoj, češ, doslej še nisva skupaj pasla; stiskala si bova roke kje v kavarni ali na veselici, a nikoli ne na bojnem polju!

Že koj prvi pozdrav se je pogreznil v prepad predstojniške domišljavosti in sitnosti. Sedla sva za vogel mize, da skupno povzijeva skromno kosilce. Naš preganjani polk je spremenil, kakor že poprej omenjeno, do tedaj 13krat svojega gospodarja. Pri tolikokratni spremembi smo mi uboga služinčad pri regimentu čisto obubožali, se oprijemali že skoro po duši in telesu beraške palice. Pri kosilu in večerji nismo pogrinjali nikoli do tedaj mize; vsak je ponudil kuharju svojo škodelico, da mu jo je napolnil. Posedal je vsak za juho, meso in prikuho eno škodelico in jedilno orodje, ki je bilo tako priročno, da je služilo po potrebi kot žlica, nož in vilice.

Ravnokar došlemu oberstu sem namenil izkazati posebno uslugo, ker sem mu posodil na dan njegovega prihoda svojo posodico in jedilno meštrijo. Ta postrežljivost ni bila gospodu nič kaj po godu in

je godrnjal nekaj nerazumljivega. Kuhar mu je nalil juhe. Gospod je zajel z žlico, pa jo popeljal v usta tako presneto nerodno, da sem bil v strahu — Januš, edine žlice ne boš videl več. No, pa žlica je zagledala zopet beli dan; le oberst se je obrezal po ustih. Pognal je žlico jezno po mizi, da je odrknila meni v obraz, in še zarežal je:

„Frdamana žlica! Se zaklal bi se lahko s tem vragom!“

Mene je silil smeh, da sem ga komaj požiral, ker sem se le bal, da se ne stepeva z novim gospodarjem koj pri prvem kosilu.

Ogorčeni, v ustih krvaveči oberst ni jedel več juhe, lotil se je z vilicami ter nožem mesa in prikuhe. Po kosilu sem poslušal dolge večernice nauka: da je on kot oberst gospod, ne pa berač, ki ne poseda še lastne žlice! Se istega večera je prejel provizantni stotnik naročilo: nabaviti za polkovni štab ne življenju nevarnih sabelj, ampak mirovnih žlic in krožnikov.

Potožim pač lahko javnosti, da sem pod 13. polkovnim graščakom robotal in bil tlačan po duši in telesu prav dobesedno vzeto. Za vse bi naj bil znan, za vse sem bil odgovoren in oklešen s sekirico jezika: za zajutrek, za opoldne in za večerjo. Vsa sreča, da si nisem poganjal teh višjih sitnarij preveč do srca, sicer bi mi bilo zastalo za vedno. De-dec me je vedno kregal, me iskal, tiščal za menoj, ter silil v mojo družbo.

Iz tega neznosnega jarma prepira in starikevo nestrpne zadrežljivosti me je rešila po preteku nekaj mesecev skupnega življenja ruska granata. Predno sva se ločila za vedno, sem bil že tako navajen na opepe in klofute iz oberstovih ust, da sem naravnost pogrešal, ako je gospod slučajno pozabil, me male osmekniti z jezikom.

(Dalje prihodnjik.)

